

dejansko ljubezen kot ognjišče in bistvo verstva! To se pravi misel pesnikovo — potvarjati.

Popolnoma pa se ujemamo s končno željo pisateljevo: »Naj ne bi sodobni pesniki slovenski šli mimo del S. Gregorčiča, ne da bi jih čitali! Njegov vpliv more biti samo dobrodejen, oživljajoč...« (Str. 82).

J. Debevec.

»Vrtčeva« petdesetletnica. Slovensko mladinsko slovstvo bo doživelo z letom 1920. redke jubileje, petdeseti letnik mladinskega lista »Vrtca«. »Vrtce« je bil v svojih petdesetih letnikih ne samo dober in skrbno urejevan mladinski list, temveč tudi za razvoj slovenske književne umetnosti prezanimiv in važen organ. Vanj so pisali iz svoje najboljše moči naši mnogi najboljši, iz njega so rastle literarni začetniki v zrelejšo obliko naših književnih listov. »Vrtce« je ohranil sicer pod štirimi uredniki (J. Tomšič, F. S. Finžgar, Anton Kržič, Jos Volc) svoj zunanji konservativni, pedagoški izraz in program, a se je organsko razvijal v vsebini časovnega umetniškega okusa. Bolj politično ozadje nego dejanska potreba mu je ustvarila tovariša v »Zvončku«. »Vrtce« je književno predvsem znamenit glede lirike. Tu je doživel tri viške v Levstiku, Župančiču in Dominšvetovcih (Sardenko i. dr.) Nekako sedemsto sotrudnikov ga je podpiralo v petdesetih letih. Med sotrudniki so imena naših kulturnih mož in delavcev: L. Pesjakova, Jan. Terdina, Fr. Levstik, And. Kalan, dr. Majaron, dr. J. Vidic, Anton Koblar, dr. J. Krek, dr. J. Žmavc, Fr. Cegnar, G. in B. Ipavec, Fr. Levec, A. Bezenšek, P. Bohinjec, dr. Opeka, Ev. Lampe, J. Barle, Ant. Medved, Fr. Govekar, Ant. Hribar, Fr. Gestrin, J. Volc, Fr. Krek, F. Finžgar, Ks. Meško, D. Kette, Jesenko-Doksov, Murn-Aleksandrov, Župančič, dr. I. Lah, Fl. Golar, Fr. Pengov, dr. Knific, P. Perko, R. pl. Andrejka, R. Maister-Vojanov, Al. Stroj itd. V eni smeri se list ni razvijal. Premalo je skrbel za reprodukcijo domače obrazovalne umetnosti (Langus, Dostal, Dobnikar, Škof). Naj se vsestransko razvija živahno pod vedrim uredništvom J. Volca, ki mu je podoben gospodar kakor pietetni Tomšič, skrbni Kržič in izraziti pesnik »Vrtčar« — Fr. Krek.

Dr. I. P.

Francoska slovnica, spisal prof. dr. Pavel V. Brežnik, v Ljubljani 1919. Založila Jugoslovanska knjigarna, natisnila Jugoslovanska tiskarna. Obsega 119 strani.

Knjiga ne vsebuje nikakih vaj ali beril, ampak nam predstavlja slovnico v ožjem smislu, kakršne so latinske in grške slovnice, torej nekaj repetitorij. Toda g. pisatelj ni dosegel po mojem mnenju svojega cilja.

V enem oziru nudi premalo snovi, v drugem pa ima poleg približno 30 tiskarskih pogreškov in nekaj gramatičnih napak to slabo stran, da je na mnogih mestih nejasna, nemetodična.

Po mojem mnenju tiči krivda neuspeha v tem, da si je dal g. pisatelj premalo truda in da jo je sestavil v preveliki hitri.

Glagoli nuire, luire, reluire se spregajo sicer po primeru conduire, ampak participi preteklosti se tvorijo brez t, torej nui, lui, relui, ne kakor njih primer conduit. (Glej str. 55.)

Glagol pourvoir se ne sprege povsem po primeru voir, ker tvori futur je pourvoirai passé simple

je pourvus; navesti bi se moral tudi prévoir, ker ima v futur izjemno je prévoirai. (Glej str. 67.)

Ch ni vedno znak v tujkah za k, ampak tudi za š, kakor archiprêtre, archevêque.

Samostalniki na -ou ne tvorijo množine s končnico x ampak s končnico s; na x je približno 10 izjem. (Glej str. 19.)

Pravilo, da nekateri samostalniki na -al in -ail spreminjajo to končnico v množini v -aux, je tudi pogrešeno: vsi na -al tvorijo množino na -aux, vsi na -ail pa na -ails, drugo je izjema, in teh je jako malo. (Glej str. 19.)

Kakovostni adjektivi se imenujejo francosko adjectifs qualificatifs, ne qualificatifs.

Karl V., nemški cesar, se imenuje Charles-Quint in ne cinq, to je ena izmed izjem, kjer stoji latinski ordinale mesto cardinale. Ne vem, zakaj si je avtor izbral ta nesrečni primer.

O v zvezi z e se piše in tiska v francoščini vedno na ta način, da se o in e skoraj križata, torej oe œil, bœuf; Juvančičeva slovnica ga ima.

Nemetodično je, da rabi izraze, kakor včasih (glej str. 9 pri skupini t + i + vokal) nekateri (stran 19, nekateri sam. na -al in -ail; dalje str. 27 dvakrat pri adjektivih, dalje str. 38, da je deblo pri nekaterih glagolih izpremenljivo oziroma neizpremenljivo), da stavi x kot znak za ks in gz brez vsake pripombe, da našteva v pregledu glagolov besedne primere brez vzroka nad ali pod sestavljenimi glagoli.

Tiskarski pogreški so ti-le: str. 6 mesto le champs pravilno le champ, str. 28 mesto extrême pravilno extrême, str. 32 mesto Ecris-moi pravilno Écris-moi, str. 35 mesto nous fumés pravilno nous fumes, str. 35 mesto v. futes pravilno v. fûtes, str. 36 mesto tu sera pravilno tu seras, str. 41 mesto reçut (konj.) pravilno reçût, str. 44 mesto je leverai pravilno je lèverai, str. 50 mesto cueillirai pravilno cueillerai, str. 50 mesto n. fuyons (konj.) pravilno n. fuyions, str. 50 mesto v. fuyez (konj.) pravilno v. fuyiez, str. 57 mesto recrû pravilno recru, str. 59 mesto lisai (impf.) pravilno lisais, str. 62 mesto tut t'asseyes pravilno tu t'asseyes, str. 62 mesto n. n. asseyons (konj.) pravilno n. n. asseyions str. 64 mesto du pravilno dû, str. 75 mesto demmandées pravilno demandées, str. 79 mesto herité pravilno hérité, str. 79 mesto maitres pravilno maitres, str. 79 mesto langue parlé pravilno l. parlée, str. 81 mesto crée pravilno créé, str. 82 mesto l'infinitiv (2 krat) pravilno l'infinitif, str. 87 mesto êtes-vous pravilno Etes-vous, str. 89 mesto appetit pravilno appétit, str. 91 mesto Eglise pravilno Église, str. 95 mesto je cru pravilno je crus, str. 98 mesto qu'il pravilno qu'ils.

Za začetnike-samouke ta slovnica ni primerna niti priporočljiva, ker ni v ta namen kot repetitorij niti spisana. Za višje razrede se mi pa zdi pomanjkljiva.

Stojim na stališču, da je najbolje, ako damo dijaku v roke v vsakem oziru popolno slovnico, kjer more najti vedno svojega informatorja za vse slovnične posebnosti in težkoče, čemur pa ta slovnica ni kos.

Joško Copič.

Časopis za zgodovino in narodopisje. Izdaje Zgodovinsko društvo v Mariboru. Urejuje prof. Fr. Kovačič. Letnik XV. Maribor 1919. Tiskala tiskarna sv. Cirila. Str. 164.

Naslovljeni časopis je zopet izšel za l. 1919., dasi radi vojne dražinje v nekoliko skrajšanem obsegu. Med daljšimi razpravami beležimo: Dr. Fr. Ilešič: Češko-jugoslovanske paralele in odvisnosti (1—23). Baveč se s češko literaturo je naletel pisatelj na pojave, ki so ga spominjali slovenskih ali v obče jugoslovanskih literarnih proizvodov. Pri takih dotirnih točkah obeh literatur je včasih misliti na medsebojno odvisnost, včasih pa na podobnost, ki izvira iz skupnih vzorov in virov in iz enotnih širokih kulturnih struj (str. 1), saj je človeško življenje in čustvovanje povsod domala podobno. Pisatelj nas opozarja na nekaj takih sličnosti pri Čelakovskem in Prešernu (črkarska pravda), pri Nejedlem in Levstiku (Ubežni kralj), pri Chmolskem in Jenku (Naprej), pri dr. L. Gaju in Mir. Vilharju (Jamska Ivanka), pri Jeřabeku in Erjavcu (Ni vse zlato, kar se sveti), pri Čelakovskem in Cegnarju (Milica), pri Puchmajerju in Prešernu (Luna sije). Na str. 6. bi bilo pripomniti, da je na podobnost Chateaubriandove Atale in Prešernove Bogomile najprej opozoril dr. J. Debevec (v »Dom in Svetu«, 1903, 545 id.) in na str. 12., da je posnel Mir. Vilhar po Gajevi povesti »Želislav in Ljudomila« nele Jamsko Ivanko, ampak tudi svojo lepo balado »Ljudomilo«. — Prof. Fr. Kovačič: »Doneski k starejši zgodovini Murskega polja« (23—85). Na podlagi urbarjev iz dobe Otokarja Češkega in Albrehta Habsburškega od l. 1265. dalje pojasnjuje pisatelj naselbine na Murskem polju od Radgone do Ljutomera. Otokarski urbar zaznamuje 35 krajev, kjer je vladar dobival svoje dohodke. Iz navedenih davščin spoznavamo tedanji način in obseg obdelovanja zemlje. Davščine obsegajo denar, pšenico, oves, mak in bob. Rži, ječmena in lanu niso dajali, čeprav so jih pridelovali. Pisatelj skuša nato pri posameznih krajih dognati istovetnost z današnjimi ter razlaga hkrati jezikoslovno posamezna krajevna imena, n. pr. Stročja vas po narodni govorici iz Strelčja vas, ker so ondi bivali strelci. Dalje govori o strelskih dvorcih in deželno knežjih strelcih, ki so bili nekaki predhodniki poznejših vojnih graničarjev in so bili zajemniki strelskih zajmov. Otokarski urbar našteva v radgonski župniji 27 strelskih dvorcev. Radgonska župnija se omenja že l. 1182, kdaj pa je nastala, se ne da dognati. V okviru stare radgonske župnije so nastale poznejše župnije: Apače, Sv. Benedikt z Negovo in Sv. Antonom, Sv. Peter v Gornji Radgoni, Kapela, Sv. Juri ob Ščavnici, Mala Nedelja, Sv. Križ z Verzejem in Ljutomer. Mogoče je, da sta cerkev v Radgoni in pri Veliki Nedelji iz dobe sv. Cirila in Metoda, ko je solnograška škofija ustanavljala prve cerkve na slovenskih tleh. — Dr. Fr. Kos: Doneski za krajevne kronike. Pisatelj opozarja na bogato zbirko listin in drugih zgodovinskih virov, ki se nahajajo v državnem arhivu na Dunaju. Samo iz štirih repertorijev je izpisal več ko 5000 regestov tičočih se slovenskih pokrajin iz 13., 14. in 15. veka. Po repertorijih, kodeksih in listinah podaja pisatelj izpiske za Celje, Maribor, Viltuš in Vuzenice. — Dr. Stegenšek: Iz polja baročne ikonografije. Pisatelj popisuje freske slikarja Janeza Krizostoma Vogla v dveh kupolnato svodenih kapelah župne cerkve v Laškem trgu. Odlikujejo se te freske po bogati simboliki. Isti pisatelj popisuje gotske freske slikarja Andreja z Otoka iz l. 1480. v cerkvi Sv. Duha v Slovenjemgradu. — Fr. Kotnik: Sprotuletna vijolica, mariborski dijaški list iz l. 1846. Sotrudniki tega lista so bili: Ertl Ivan, Golob Mihael,

Hleb Luka, Kocmut Ivan in Polič Karol. Nekaj pesmic je iz tega lista hkrati ponatisnjenih. — Fr. Kotnik: Koroske narodopisne črtice. Pisatelj priobčuje pripovedko o Ungnadu in Vuhmarju. — Pod zaglavjem Miscellanea priobčuje dr. Fr. Ilešič več člančičev: 1. Zgodovinar Wolfgang Lazius. 2. Cojz-Kopitar. 3. Kopitar in češčina. 4. Veit Weber. — Razne zgodovinske knjige ocenjujejo Fr. Podkrajšek, Fr. Kovačič, dr. Fr. Ilešič in dr. Stegenšek. — Dr. A. Breznik se spominja rajnega jezikoslovca o. Stanislava Škrabca, Fr. Kovačič stoletnice rojstva prošta Ign. Orožna in osemdesetletnice dr. V. Jagića; Fr. Malgaj popisuje »Svetino nad Celjem in okolico« in »cerkvico Sv. križa na Svetini«; dr. Fr. Ilešič opozarja na pripovedko o zlatorogu v češkem slovstvu in pri Janu Kollarju. Časopis končuje društveni glasnik.

Društvo je imelo l. 1918. dohodkov 16.042'14 K in izdatkov 12.037'45 K. Terstenjakov sklad znaša 6915'10 K.

Viktor Steska.

Veliki slovenski spisovnik. Zbirka pisem, listin in vlog za zasebnike, trgovce in obrtnike. Sestavil Henrik Podkrajšek, profesor na kr. državni obrtni šoli v Ljubljani. Natisnila in založila Kleinmayr in Bamberg v Ljubljani 1919. Str. 437. Cena 24 K, z drag. doklado 26'40 K.

Prof. H. Podkrajšek, ki je spisal že toliko učnih knjig za obrtne šole, je sestavil sedaj »Veliki slovenski spisovnik«, ki je namenjen v splošno uporabo zasebnikom, trgovcem in obrtnikom. In res! V knjigo je nagromadil toliko uporabne snovi, da se moraš čuditi. Najprej te iznenadi pregled o glavnih težkočah slovenskega jezika in hkrati o najnavadnejših napakah. To poglavje je neprecenljivo. Potem govori pisatelj o pismih, njih obliki in vsebini. Za zasebna pisma prinaša 25 vrst vzorcev. Za njimi se vrste s primernim poukom vzorci za trgovsko in obrtno dopisovanje in za dopisovanje pri meničnih poslih. Za življenjske potrebe so v občevarju silno važne listine: dolžna pisma, poroštveni listi, pobotnice, odstopna in darilna pisma, spričevala, reverzi, pogodbe, pooblastila in oporoke. Poleg kratkega navodila imaš za vsako vrsto na razpolago primerne vzorce. Dalje slede vloge v trgovskih in obrtnih poslih do oblastev, vloge glede novih stavb, glede domovinstva, vloge v davčnih, zemljeknjižnih, varuških, zapuščinskih in vojaških poslih. V dodatku je še posebej govor o telefonu, o čerkovnem prometu, o zadrugah, o voznih listih; našteje so mere in uteži, novci in bankovci, določbe v kolkih in pristojbinah itd., splošno, kar je treba vedeti vsakemu državljanu, ki živi v stiku z javnim življenjem. Za to knjigo bo pisatelju gotovo hvaležen vsak, kdor jo vzame v roko. — V jezikovnem oziru je naša misel, da svojilnega zaimka ni treba nikoli staviti za samostalnik (str. 6). Nekoliko presplošen je (str. 7) stavek: »Nikdar pa se nikalnica ne spaja z glagoli.« Izjemo delajo pač glagoli: nisem, nimam, nočem itd. Mesto dospetni dan (str. 154) bi priporočali dan dospelosti. Da bi se moral v pismih do odličnejših oseb staviti datum na konec pisma in ne na začetek, sedaj pač več ne velja, odkar je za vse uradne spise splošno sprejeto, da se stavi datum na začetek.

Jezik je v vsej knjigi izbran in vzoren.

Viktor Steska.